

Irena Mikulaco

Modalnost na primjeru korpusnog istraživanja hrvatske i ruske ustavnopravne terminologije

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
UDK 340.113
342.4](497.5)(470)

U radu se istražuje modalnost na primjeru korpusnog istraživanja hrvatske i ruske ustavnopravne terminologije. Posebna pozornost pridaje se prijevodu modalnih glagola i izraza te nijansama u značenju. Ovim radom istražila se modalnost koja izražava deontičku *moгуćnost (dozvolu)* ili *nužnost (obvezu)* u dva usporedna pravna teksta: hrvatskoga i ruskog Ustava. Korpus na kojem je temeljeno istraživanje obuhvatilo je 19 962 riječi. Iscrpnim istraživanjem modalnosti zaključuje se da se u hrvatskom jeziku modalnost tretira kao leksička i gramatička kategorija, a u ruskom jeziku kao pojmovna kategorija. U ruskom jeziku *moгуćnost i nužnost* izražavaju se leksičkim jedinicama (glagolima: *мочь, хотеть* i *сметь*), predikativima: *надо, нужно, можно, нельзя*; modalnim izrazima (*может быть; кажется, чөстичама*), i infinitivnim konstrukcijama, pridjevom *должен* (обязан) ili frazomom *должно быть* (вероятно) (treba biti ili moguće je). Hrvatski modalni glagoli su: *moći, morati, trebati, valjati*. Oni su polifunkcionalni, na primjer: *moći* (deontičko značenje: *dopuštenje* i epistemičko: *vjerojatnost*), *morati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *vjerojatnost*), *trebati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *vjerojatnost*), *valjati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *pretpostavka*). *Smjeti* je polumodalni. Nedostaje mu polifunkcionalnosti i ograničen je na deontičku modalnost – *dopuštenje*. *Biti dužan* modalni je leksem koji izražava deontičku modalnost: *obvezu*. Rezultati su prikazani u slikama, na kojima je prikazana čөstotnost i kontekst modalnih glagola te tablicama s prikazom intenziteta modalnosti. Termini su se izvlačili iz korpusa u formi potvrdnog i niječnog oblika uz pomoć računalnog programa AntConc, u različitim kontekstima uporabe modalnih riječi u odnosu na intenzitet značenja *dopuštenje/moгуćnost* i

nužnost/obveza. Odrednice su bile: Cluster Tokens, Concordance Hits and context of modal verbs.

Ključne riječi: jezik prava, terminologija, modalnost, hrvatski i ruski Ustav

Uvod

Istraživanja modalnosti, pogotovo u pravnim tekstovima, u kontrastivnim analizama hrvatske i ruske pravne terminologije nisu zabilježena. Usporedbom dvaju korpusa, izdvajanjem kolokacija i modalnih obrazaca u hrvatskom i ruskom jeziku prikazane su razlike u pristupu modalnosti, na teorijskom i na empirijskom planu istraživanja. Stoga ovo istraživanje modalnosti otvara mogućnosti za detaljniju analizu i bavljenje svim aspektima modalnosti te proširivanje na korpusne druge područja prava. Svrha istraživanja bila je da se klasificira, uspoređi i prijevod pravnoga nazivlja na primjeru ustavnoga prava u hrvatskom i ruskom kontekstu. Pravno nazivlje promatrano je kroz prizmu jezika prava koji pripada jeziku struke. Objekt istraživanja bilo je hrvatsko i rusko ustavno pravo, dok su za korpus (subjekt) istraživanja uzeti tekstovi hrvatskoga i ruskoga Ustava. Analiza je bila pravi izazov jer nema pravnih rječnika i potpunih baza podataka.

Pravni prijevod uključuje, osim znanja jezika, i jezika prava. Pravni prijevod nije samo jezični rezultat, već uključuje i pravnu odgovornost, pa s tim u vezi i prevoditelj pravnih tekstova mora biti dobro upoznat s prirodom prava. Za opis rečenica koje su obuhvaćene deontičkim značenjem upotrijebio se lingvistički alat opisa. U nastavku se prikazuju sličnosti i razlike u obliku i uporabi modalnosti kao sredstva za izražavanje deontičke mogućnosti i deontičke nužnosti u kontrastivnom pristupu na korpusu hrvatskoga i ruskog Ustava.

Osim usporedbom dvaju pravnih sustava kroz zakonodavne tekstove (hrvatskoga i ruskog Ustava) pokušala sam i upravljati nazivljem. Osnova analize je modalnost i njezino značenje u korpusu. Koristila sam se metodologijom korpusne lingvistike koristeći se alatom računalne lingvistike i softverom AntConc za izvlačenje termina iz korpusa i za proučavanje konkordancija s deontičkim značenjem i stvaranja razlika između: mogućnosti i nužnosti u hrvatskom i ruskom jeziku. Kontrastivnom analizom za proučavanje mogućnosti prijevoda deontičke modalnosti, usporedbom dvaju jezika.

Usporedba dvaju pravnih sustava i razvoja ustavnopravne terminologije

Hrvatski i ruski pravni sustav pripadaju kontinentalnom pravnom sustavu (Гражданское право) koji se temelji na kasnom rimskom pravu (za razliku od običajnoga pravnog sustava: Common Law (общее право); angloamerički pravni sustav). Sličnosti su da su Hrvatska i Rusija donijele Ustav 1990. Razlike su da je Rusija imala posljednje promjene u srpnju 2014. godine u vezi s Krimom (promjene Ustava iz 1993. godine). Hrvatska je imala posljednje promjene u siječnju 2014. (u vezi s definiranjem bračne zajednice, a kao posljedica referenduma). Njegovi rezultati utjecali su na promjenu Ustava.

Kontrastivna analiza Ustava RH i RF

Ustav Republike Hrvatske	Конституция РФ (The Constitution of the Russian Federation)
X Dijelova (glava)	I. раздел (Раздел первый): Основные положения (I. Dio: Temeljne odredbe)
152 članka	9 глав (9 glava) 137 статей (137 članaka)
	II. раздел (Раздел второй): (II. Dio): Заключительные и переходные Положения (Završne i prijelazne odredbe): 9 пунктов (točaka)

Iz prikaza se uočava da postoji razlika između dvaju Ustava i da su sastavljeni iz različitih dijelova. Hrvatski Ustav ima 10 dijelova i 152 članka, a ruski ima dva dijela. I. dio ima 9 glava i 137 članaka, a II. dio 9 točaka. Razlika je i u samim nazivima i značenju dijelova i podraziobi.

Modalnost kao pojam (koncept)

Modalan (lat. *modus* = način), koji se odnosi na način ili koji izražava način. Jedna je od temeljnih leksičko-gramatičkih kategorija kojom se označuje odnos iskaza prema stvarnosti.

S obzirom na to razlikuje se realna, **stvarna modalnost**, tj. obavješćivanje o tome da nešto jest (npr. *Popodne spava*), **potencijalna ili moguća modalnost**, tj. obavješćivanje o tome da bi se nešto moglo dogoditi (npr. *Popodne bi rado spavao*) i **irealna ili nestvarna modalnost**, tj. obavješćivanje o tome da (više) nema mogućnosti da se ostvari ono o čem je riječ (npr. *Popodne bi spavao da može*). Ova se vrsta modalnosti katkada naziva i **objektivnom modalnošću**, za razliku od **subjektivne modalnosti**, kod koje je u prvome planu odnos između iskaza i sudionika govornoga čina (posebno onoga koji govori). Takva je vrsta modalnosti posebno karakteristična za optativ, tj. glagolski oblik kojim se izražava želja, npr. *Živi i veseli bili*.

Počevši od Aristotela modalnost ima značenje *mogućnosti* (*Do željezničkoga kolodvora može se doći tramvajem / До вокзала можно доехать на трамвае*) i *nužnosti* (*Moraš joj pomoći / Ты должен ей помочь*). *Mogućnosti* i *nužnost* glavni su pojmovi (koncepti) modalne logike (Фейс 1974). Logika nudi aparat (sredstva) koji se može upotrijebiti u opisu višeznačnosti (polisemije) modalnih riječi; u opisu kontekstualnih sinonimnih odnosa između *mogućnosti* i *nužnosti*; u objašnjavanju modaliteta interakcije s negacijom. Deontička modalnost je performativna u smislu da je riječ o mogućnosti i nužnosti djelovanja, u smislu da govornik daje dozvolu ili nameće obvezu za obavljanje radnji. Usporedbom hrvatske i ruske sintakse primjećuje se nekoliko elemenata koji su zajednički svim definicijama modalnosti, bez obzira na razlike u teorijskom pristupu, iz kojih onda proizlaze i razlike.

Uobičajeno je da se modalnost opisuje kao semantičko-gramatička kategorija koja izražava stav govornika prema diskursu. Često je obilježena zbog svoje subjektivnosti, značenja i kontekstualnih izraza. Modalnost se uvijek obrađuje na razini iskaza, a iskaz se definira kao specifična, proceduralna jedinica govora (ili skup riječi kojima je nekom predmetu pridruženo neko svojstvo), u osnovi je definiran sadržajem, koji se može poistovjetiti s rečenicom na normativnoj razini.

Pojam modalnosti je u hrvatskim normativnim sintaksama slabo razjašnjen. Eksplicitno se objašnjava u Pranjkovićevoj srednjoškolskoj sintaksi (Pranjković 1995: 14-16) te se u hrvatskoj gramatici autora Silić–Pranjković (2007.) po prvi put spominje kategorija „modalnih glagola“ među suznačnim glagolima, uz pomoćne, fazne i perifrazne. „Modalnim glagolima se nazivaju glagoli koji ne označuju konkretnu radnju, nego služe za modifikaciju kakve druge radnje. Oni zapravo uspostavljaju modalni odnos (a to znači voljni, željni,

zahtjevni, poticajni i sl.) između radnje označene samoznačnim glagolom i subjekta, odnosno između radnje označene samoznačnim glagolom i govornika“ (Silić–Pranjković 2007: 185).

Modalnim glagolima u užem smislu nadalje navode glagole *htjeti, morati, trebati, smjeti, moći* kojima se označuje odnos prema nekoj radnji te modalni u širem smislu koji mogu označavati govorenje, mišljenje, osjećanje, percipiranje, voljni čin ili ponavljanje radnje i sl. Jezične promjene na koje su utjecali izvanjezični čimbenici (kao što je jezično čišćenje s početka 90-ih) dogodile su se i kod uporabe modalnih glagola s infinitivom. U suvremenoj hrvatskoj normativistici nužno se, u sintaktičkom (strukturnom) smislu, upotrebljava uz modalne glagole dopuna u infinitivu (*On treba raditi*), a ne ranija konstrukcija *da + prezent* (*On treba da radi*).

U ruskom jeziku mogu se razlučiti tri sfere modalnosti: objektivna, subjektivna i ilokucijska. Dakle, usporedbom gramatika već se uočava da se u ruskoj gramatici osim objektivne i subjektivne navodi i ilokucijska sfera, a Foley, Van Valin (1984: 214) i Le Querler (1996.) navode objektivnu, subjektivnu i intersubjektivnu, umjesto ilokucijske sfere modalnosti. U ruskoj korpusnoj gramatici (, E. V Paducheva 2014, e-izvor: <http://rusgram.ru/>, pristupljeno 1. 2. 2015.) modalnost se definira kao pojmovna kategorija: «Модальность – это понятийная категория», a u hrvatskoj enciklopediji (www.enciklopedija.hr) kao leksička i gramatička kategorija: „Jedna je od temeljnih leksičko-gramatičkih kategorija kojom se označuje odnos iskaza prema stvarnosti“. U ruskoj korpusnoj gramatici vrlo je opširno poglavlje posvećeno modalnosti, kao stavu govornika prema sadržaju iskaza; ili označenom stanju u situaciji u odnosu na stvarni svijet; ili kao ilokucijska snaga tj. govornikov komunikacijski cilj. Prvenstveno se modalnost u gramatici označava načinom.

Pregled morfosintaktičkih obilježja modalnosti u ruskom i hrvatskom jeziku

U ruskom jeziku *moгуćnost i nužnost* izražavaju se **leksičkim jedinicama** (glagolima: *мочь, хотеть i сметь*), **predikativima** (modalni predikativi izražavaju se predikativnim priložima): *надо, нужно, можно, нельзя*; **modalnim izrazima** (*может быть; кажется, česticama*), **i infinitivnim konstrukcijama**: *Тебя не убедить* (‘нельзя убедить’, отрицание возможности), *Мне завтра дежурить* (= ‘надо дежурить’, необходимость), **ili pridjevom** *должен*

(вводное слово) (обязан) – izražava veći stupanj mogućnosti, vjerojatnosti ili frazem *должно быть* (вероятно) (treba biti ili moguće je).

Hrvatski modalni glagoli su: *moći* ('may'), *morati* ('must'), *trebati* ('need'), *valjati* ('ought to'). Oni su polifunkcionalni jer izražavaju (najmanje) dva tipa modalnosti (Hansen 2007: 34) kao na primjer: *moći* (deontičko značenje: *dopuštenje* i epistemičko: *vjerojatnost*), *morati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *vjerojatnost*), *trebati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *vjerojatnost*), *valjati* (deontičko: *obveza/nužnost* i epistemičko: *pretpostavka*).

Deontičko valjati i trebati izražavaju *obvezu/nužnost*. Jonke (1964: 397-398) tvrdio je da glagol *trebati* kada se upotrebljava kao modalni znači malo više od *valjati* i malo manje od *morati*. U usporedbi s glagolom *morati*, i *valjati* i *trebati* izražavaju slabiji stupanj obveze.

Za razliku od modalnih glagola *valjati* i *trebati* koji su zadržali svoje leksičko značenje (*valjati* = *vrijediti*; *trebati*=*imati potrebu, potrebovati*), *moći* ima samo modalno značenje. **Smjeti** je polumodalan. Nedostaje mu polifunkcionalnosti i ograničen je na deontičku modalnost – *dopuštenje*. **Biti dužan** modalni je leksem koji izražava deontičku modalnost: *obvezu*. Hensen je 2007. istražio morfosintaktičku tipologiju usporedivši *biti dužan* s *morati* i zaključio da oba izražavaju *deontičku nužnost*.

Metodologija istraživanja

Problem (istraživačka pitanja)

Na osnovi prikupljenih podataka iz dvaju zakonodavnih tekstova, jedan na hrvatskom (izvornik ili polazni tekst) i drugi na ruskom (kao ciljni tekst), uzimajući u obzir narav pravnoga teksta, postavljeno je nekoliko hipotetskih pitanja:

- Je li modalnost relevantna za pravni tekst kao što je Ustav i kako koncept modalnosti funkcionira u hrvatskome i ruskom jeziku?
- Kako modalni glagoli ili modalne riječi koje označuju deontičku mogućnost (tj. dopuštenje) i deontičku nužnost (obvezu) mogu biti prevedeni s hrvatskoga na ruski jezik?
- Koje su sličnosti, a koje razlike?

Metodologija

Nakon istraživanja zakonodavnih tekstova uočila sam veliku važnost deontičke modalnosti u diskursu zakonodavstva, a izvlačenje termina potvrdilo je

i hipotezu. Kontrastivnom analizom usporedila sam dva jezika, semantičkom analizom definicije u rječnicima, gramatikama i prijevod, kontekstualnom sam analizom istražila funkcioniranje termina u jeziku i identifikaciju pojmova (konceptata) u jeziku prava te klasifikacijskom metodom, terminološkim upravljanjem, za sistematizaciju pravne terminologije na području ustavnoga prava. Koristila sam se metodologijom korpusne lingvistike koristeći se alatom računalne lingvistike i softwareom AntConc za izvlačenje termina iz korpusa i za proučavanje konkordancija s deontičkim značenjem i stvaranja razlika između: *moćnosti* i *nužnosti* u hrvatskom i ruskom jeziku.

Korpus na kojem je temeljeno moje istraživanje obuhvatilo je 19 962 riječi, istražila sam sličnosti i razlike između modalnih glagola u kontekstu korpusa dvaju Ustava. Ustavi imaju različiti broj riječi (tokena): Hrvatski Ustav ima 10 147, a ruski Ustav 9 815.

Primjeri izvlačenja termina u slikama

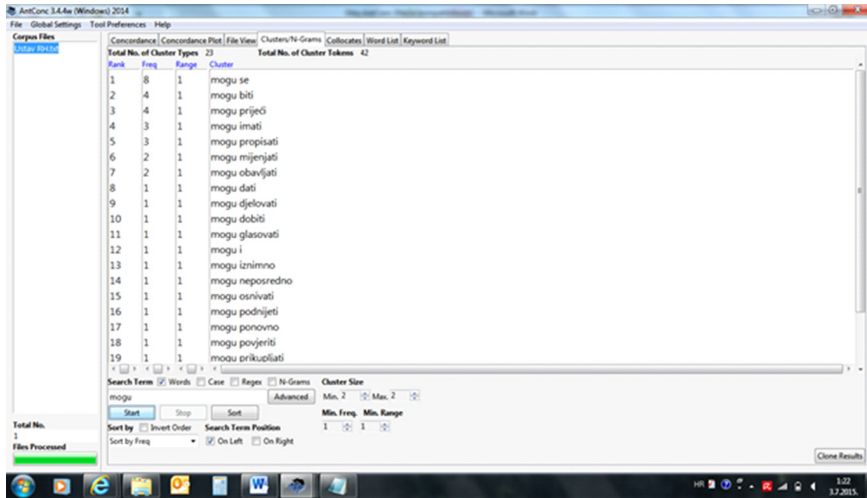
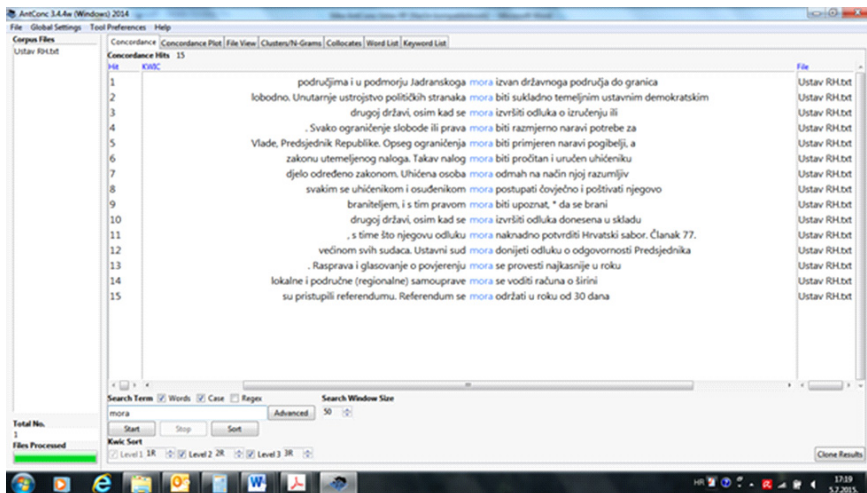
Na slikama se vidi proučavanje čestotnosti i konteksta modalnih glagola. Izvlačila sam nazive u formi potvrdnog i niječnog oblika. U različitim kontekstima uporabe modalnih riječi u odnosu na intenzitet značenja *dopuštenje/mogućnost* i *nužnost/obveza* prevoditelj upotrebljava riječi istoga ili približno sličnog značenja. Odrednice su bile: *Cluster Tokens*, *Concordance Hits and context of modal verbs*.

Slika 1. Primjer za *не может быть*

The screenshot shows the AntConc software interface with the following details:

- Search Term:** не может быть
- Search Window Size:** 50
- Search Method:** Words
- Search Window:** Advanced
- Results:** 17 concordance hits are shown, each with a line number, a snippet of text, and a file name (Konstitutsiyi).

Line	Text	File
1	Федерации. 3. Гражданин Российской Федерации не может быть лишен своего	Konstitutsiyi
2	личности охраняется государством. Ничто не может быть основанием для	Konstitutsiyi
3	обращения или наказания. Ничто не может быть без добровольного	Konstitutsiyi
4	До судебного решения лицо не может быть подвергнуто задержанию	Konstitutsiyi
5	свою национальную принадлежность. Ничто не может быть принужден к	Konstitutsiyi
6	или взаимного превосходства. 3. Ничто не может быть принужден к	Konstitutsiyi
7	стevensх обдиченений гарантируется. 2. Ничто не может быть принужден к	Konstitutsiyi
8	с другими лицами. 3. Ничто не может быть лишен своего	Konstitutsiyi
9	право на жилище. Ничто не может быть произвольно лишен	Konstitutsiyi
10	правовой защиты. Статья 47 1. Ничто не может быть лишен права	Konstitutsiyi
11	пользу обвиняемого. Статья 50 1. Ничто не может быть повторно осужден	Konstitutsiyi
12	Статья 61 1. Гражданин Российской Федерации не может быть выслан за	Konstitutsiyi
13	Думу. Депутат Государственной Думы не может быть депутатом иных	Konstitutsiyi
14	момента роспуска. 3. Государственная Дума не может быть растущена по	Konstitutsiyi
15	ее избрания. 4. Государственная Дума не может быть растущена с	Konstitutsiyi
16	Советом Федерации. 5. Государственная Дума не может быть растущена в	Konstitutsiyi
17	122 1. Судьи неприкосновенны. 2. Судья не может быть привлечен к	Konstitutsiyi

Slika 2. Primjer za glagol *moći*, oblik *mogu*Slika 3. Primjer za *mora*

Rezultati. Usporedba i analiza podataka

Analiza je pokazala da je 238 modalnih glagola u hrvatskom Ustavu (*moći*, *morati* i *smjeti*) i modalnog leksema *biti dužan* pronađeno u polaznom tekstu. Glagol *trebati*, koji izražava slabiji stupanj nužnosti u polaznom tekstu nije pronađen u hrvatskom Ustavu.

Rezultati su obrađeni u frekvenciji ili čestotnosti (*Concordance Hits*) njihova pojavljivanja, a najčešće se pojavljuju u 3. licu jednine, 3. licu množine, u negaciji, u bezličnom obliku, u bezličnom obliku u negaciji te u kolokacijama pa su tako rezultati i sumirani.

U hrvatskom Ustavu

Modalni glagol *moći*: Concordance Hits (frekvencija ili čestotnost) je 77 u značenju:

mogućnost: 62,1 %

dopuštenje: 37,9 %

Modalni glagol *morati*: Concordance Hits je 33.

Značenje: obveza – 100 %

Modalni glagol *smjeti*

Značenje: dopuštenje – 83 %

Modalni leksem *biti dužan*

Značenje: obveza – 100 %

U ruskom je Ustavu 165 modalnih riječi.

Hrvatski glagol *moći* se u ruskom jeziku prevodi ekvivalentnim glagolom *мочь*

Concordance Hits (čestotnost): 120

mogućnost: 80 %

dopuštenje: 20 %

Hrvatski modalni glagol *morati* nema u ruskom jeziku ekvivalentnoga modalnoga glagola već se prevodi predikativom *должен быть* (*должен, должно, должны* s glagolom u infinitivu); značenje mu je obveza/nužnost (100%)

Concordance Hits: 11

должен (не должен): 1 (9 %)

должно: 4 (36,3 %)

должны: 6 (54,5 %)

Modalni glagol *допускаться* uvijek je u 3. licu. Ima značenje *dopuštenje* (*dopušteno je*). U hrvatskom Ustavu ima značenje u kontekstu (u kolokaciji) s glagolom *smjeti* (*smjeti dopustiti: smije/smiju dopustiti*), u ruskom Ustavu obično stoji uz imenicu (*согласия не допускаются; Не допускаются пропаганда или агитация*) i ima jače značenje nego u hrvatskom jer je drugi glagol jači (*smjeti*).

Concordance Hits: 13.

9 (2 u negaciji): 3. lice jednine: допускается: 69,2 %

4 (3 u negaciji): 3. lice množine: допускаются: 30,8 %

Modalni glagol *допускаться* uvijek je u 3. licu (jednine): *допускается*.

Pridjev *обязан* ima značenje: obveza

Concordance Hits: 5

Predikativ *необходимо* i sinonimi (istoznačnice) *надо, нужно* prevode se na hrvatski jezik glagolom *trebati* ili *potrebno je*.

Usporedba dvaju tekstova Ustava, intenziteta modalnosti može se opisati na ljestvici (od niže do višeg stupnja dopuštenja ili obveze)

Od nižeg prema višem intenzitetu u značenju *dopuštenja/mogućnosti*:

Hrvatski	Ruski
moći	мочь
smjeti	допускаться
dopustiti	

Od višeg prema nižem stupnju intenziteta u značenju *obveze*:

Hrvatski	Ruski
morati	должен быть
biti dužan	должен быть; обязан
trebati	необходимо + infinitive
	нужно
	надо

Većina modalnih glagola predstavlja deontičko značenje dopuštenja izraženog glagolom *moći / мочь*, s frekvencijom od 77 pojavljivanja u hrvatskom Ustavu i 44 u ruskom Ustavu, što je značajno za dokazivanje i potvrđivanje modalnosti u Ustavu.

Zaključak

Polazeći od teorije i poteškoća u analizi modalnosti, ovime se željelo istražiti modalnost koja izražava deontičku *mogućnost (dozvolu)* ili *nužnost (obvezu)* u dva usporedna pravna teksta: hrvatskoga i ruskog Ustava. U tu su svrhu uspoređena dva teksta kako bi se otkrile razlike i sličnosti u prijevodu modalnosti, poglavito modalnih glagola. Mnoge sličnosti postoje između hrvatskih i ruskih modalnih glagola u značenju i kontekstu u kojem su

upotrebjeni, npr. glagol *moći/мочь*. Te sličnosti olakšavaju prijevod. Intencija je istraživanja analiza terminološkoga izazova s kojim se prevoditelj za hrvatski i ruski jezik susreće, kada prevodi i nastoji usustaviti pravnu terminologiju da bi unaprijedio kvalitetu prijevoda. Terminološko upravljanje i tehnologija pomažu da se prevladaju nedoumice i uspostavi dosljedna (pravna) terminologija u prijevodu. Istraživanja modalnosti, pogotovo u pravnim tekstovima, u kontrastivnim analizama hrvatske i ruske pravne terminologije nisu zabilježena. Istraživanje otvara mogućnosti za detaljniju analizu bavljenje svim aspektima modalnosti, a ne samo subjektivne, te proširivanje na korpuse drugih područja prava.

Literatura

- William A. Foley, Robert D. Van Valin, Jr., *Functional syntax and universal grammar*. Cambridge, England: Cambridge University Press, xii, 1984.
- Jasmina Grković-Mejdžor, Vladislava Ružić, Slobodan Pavlović (ur.), *Sintaksička istraživanja: dijahrono-sinhroni plan*. (Lingvističke sveske 6), Filozofski fakultet, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, Novi Sad 2007., 31–44.
- Björn Hansen, *A morpho-syntactic typology of constructions with modals in Serbian*, 2007.
- Ljudevit Jonke, *Književni jezik u teoriji i praksi*. Znanje, Zagreb 1964.
- Nicole Le Querler, *Typologie des modalités*. Presses universitaires de Caen, 1996.
- Ivo Pranjković, *Sintaksa hrvatskoga jezika*. Školska knjiga, Zagreb 1995.
- Dubravka Sesar, „O modalnim predikativima (na češkim i hrvatskim primjerima)“, U: *Primijenjena lingvistika danas*, Zbornik Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku (ur. J. Mihaljević Djigunović, N. Pintarić), Zagreb 1994., 111–116.
- Josip Silić, Ivo Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika*. Školska knjiga, Zagreb 2007.
- E. В. Падучева, *Русская корпусная грамматика*. (e-izvor: <http://rusgram.ru/>, pristupljeno 1. 2. 2015.)
- Р. Фейс, *Модальная логика*. Наука, 1974., (Математическая логика и основания математики).

Izvori

- Конституция Российской Федерации. (e-dokument: www.constitution.ru)
- Ustav Republike Hrvatske. (e-dokument: www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske)

Sažetak

Rad obuhvaća dva područja istraživanja, prava i jezika, ali se za opis rečenica koje su obuhvaćene deontičkim značenjem upotrijebio lingvistički alat opisa. U ovom radu prikazuju se sličnosti i razlike u obliku i uporabi modalnosti kao sredstva za izražavanje deontičke mogućnosti i deontičke nužnosti u kontrastivnom pristupu na korpusu hrvatskoga i ruskog Ustava. Istraživanja modalnosti, pogotovo u pravnim tekstovima, u kontrastivnim analizama hrvatske i ruske pravne terminologije nisu zabilježena. Usporedbom dvaju korpusa, izdvajanjem kolokacija i modalnih obrazaca u hrvatskom i ruskom jeziku prikazane su razlike u pristupu modalnosti, na teorijskom i na empirijskom planu istraživanja. Stoga ovo istraživanje modalnosti otvara mogućnosti za detaljniju analizu i bavljenje svim aspektima modalnosti te proširivanje na korpusne druge područja prava.

Модальность на примере корпусного исследования
хорватской и русской терминологии
конституционного права

(Аннотация)

Данная статья включает в себя две области исследований, права и языка, но для описания предложений, в которых раскрывается деонтологическое значение, автор статьи использовал лингвистические инструменты описания. В настоящей статье отображается сходство и различие в форме и использовании модальности как средства выражения деонтологических возможностей и деонтологической необходимости в сопоставительном подходе на корпусах хорватской и российской Конституциях. Исследования модальности, особенно в юридических текстах, в сопоставительном анализе хорватской и российской юридической терминологии не существуют. Сравнивая два корпуса, выделением коллокаций и модальных образцов в хорватском и русском языках показываются различия в подходе модальности, на теоретическом и эмпирическом плане исследования. Таким образом, настоящее исследование модальности открывает возможности для более детального анализа и работы со всеми аспектами модальности и расширение на корпусные другие отрасли права.

Ключевые слова: язык права, терминология, модальность, хорватская и российская Конституция